

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำด้านการพัฒนาชุมชนสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน
กรณีศึกษาชุมชนบ้านกระเจา ตำบลลำดวน อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์

Guidelines for developing leadership in community development towards sustainable
development Ban Krachao, Lamduan Subdistrict,

Krasang District Buriram Province

ณัฐวุฒิ โกยรัมย์¹, พิมพ์พิสุทธิ์ เกียรในเมือง²,

วรรณยุดา อพรรัมย์³, สถาพร วิชัยรัมย์⁴, วิษณุ ปัญญาสงค์⁵

Nattawut Koiram¹, Pimpisut Thiannaimuang²,

Wanyuda Apornram³, Sataporn Wichairam⁴, Wisanu Panyayong⁵

1-3 นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

1-3 student Bachelor of Public Administration Program Buriram Rajabhat University

4-5 อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

4-5 Lecturer of Public Administration Program Buriram Rajabhat University

630112801103@bru.ac.th¹, 630112801130@bru.ac.th²,

630112801137@bru.ac.th³, Sathaporn.wc@bru.ac.th⁴, Wisanu.p12@gmail.com⁵

Received: 04-08-2024; Revised: 15-11-2024; Accepted: 17-11-2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาศักยภาพภาวะผู้นำของผู้นำชุมชนบ้านกระเจา ตำบลลำดวน อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์ 2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของชุมชน บ้านกระเจา ตำบลลำดวน อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้วิจัยได้กำหนดครัวเรือนเป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 147 ครัวเรือน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่แบบสอบถาม และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth interview) การวิเคราะห์ข้อมูลและการหาค่าสถิติในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติมาประกอบวัดค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลวิจัยพบว่า ความพึงพอใจต่อผู้นำรายด้าน เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด 6 ข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านความสามารถในการจัดการ ($\bar{X}$ = 4.99, S.D. = .116) ด้านความมุ่งมั่นในการทำงาน ($\bar{X}$ = 4.98, S.D. = .149) ด้านทักษะความรู้ ($\bar{X}$ = 4.98, S.D. = .156) ด้านมนุษยสัมพันธ์ ($\bar{X}$ = 4.98, S.D. = .156) ด้านคุณธรรมจริยธรรม ($\bar{X}$ = 4.97, S.D. = .163) ด้านบทบาทการรักษาความสงบเรียบร้อย ($\bar{X}$ = 4.97, S.D. = .169) ตามลำดับ

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำด้านการพัฒนาชุมชนสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน โดยหลักการที่สำคัญในการทำงานคือ ครองตน ครองคน ครองงาน ผู้นำต้องเป็นบุคคลตัวอย่าง ปฏิบัติตนตามคุณธรรม

จริยธรรมให้ความเสมอภาคสร้างความศรัทธาสร้างความสามัคคีในชุมชน การบริหารงานที่นำพาชาวบ้านและหมู่บ้านไปสู่จุดหมายเดียวกันได้นั้นต้องให้ความสำคัญกับชาวบ้านโดยมีการใช้งานให้เหมาะสมกับความสามารถ

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ, พัฒนาชุมชน, การพัฒนาที่ยั่งยืน

Abstract

The objectives of this research article are 1) to study the leadership potential of the leaders of the Ban Krachao community, Lamduan Subdistrict, Krasang District, Buriram Province. 2) to study the guidelines for developing the leadership of the Ban Krachao community, Lamduan Subdistrict, Krasang District, Buriram Province. The researcher determined a total of 147 households as a sample. The research instrument was a questionnaire. and in-depth interviews By analyzing data and finding statistics in this research. The researcher analyzed the data from the questionnaire using a statistical package. to measure frequency, percentage, mean and standard deviation.

The results of the research showed that: Satisfaction with leaders in each area When considering each aspect Overall, it was found that Six items were at the highest level, arranged in order of average from highest to lowest, including management ability ($\bar{x}$ = 4.99, S.D.= 0.116) In terms of commitment to work ($\bar{x}$ = 4.98, S.D.= 0.149) Knowledge skills ($\bar{x}$ = 4.98, S.D.= 0.156) Human relations ($\bar{x}$ = 4.98, S.D.= 0.156) Moral and ethical aspects ($\bar{x}$ = 4.97, S.D.= 0.163) Maintaining peace and order ($\bar{x}$ = 4.97, S.D.= 0.169) respectively

Guidelines for developing leadership in community development towards sustainable development The important principle in working is to dominate oneself, dominate people, and dominate work. Leaders must be role models. Act according to morality and ethics, provide equality, build faith, and create unity in the community. Management that can lead villagers and villages to the same goal must give importance to villagers by using them appropriately with their abilities.

Keywords: Leadership, community development, sustainable development

บทนำ

“ผู้นำ” มีการจำกัดความไว้มากหลาย ซึ่งในบริบทของผู้นำในความหมายทั่วไปที่รู้จักกันอาจหมายถึงการเป็นผู้นำของคนเพียงอย่างเดียว แต่แท้จริงแล้วนั้น ผู้นำมีความหมายที่ลึกซึ้งกว่านั้น ในปัจจุบันแต่ละชุมชนประสบปัญหาการบริหารงานที่ไม่มีประสิทธิภาพซึ่งจะส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงระดับประเทศและองค์การอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เราจึงควรมีการรับมือกับการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้เกิดความพร้อมพัฒนาชุมชนอยู่เสมอ การเลือกสรรและบ่มเพาะพัฒนาร่างผู้นำต้นแบบ ให้ถูกกับแรงขับพื้นฐานและแรงบันดาลใจ ย่อมเป็นปัจจัยสำคัญของความสำเร็จที่นำไปสู่ความเปลี่ยนแปลง อันเป็นเป้าหมาย ผู้นำจึงเป็นหัวใจสำคัญในการบริหารพัฒนา การที่จะเป็นผู้นำที่ดีได้นั้นจะต้องเป็นผู้ที่มีภาวะความเป็นผู้นำในการนำพาองค์การ บุคคลกร ไปสู่เป้าหมายเดียวกัน ผู้นำจึงต้องมีความสามารถในการมองเห็นปรากฏการณ์และไวต่อการรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง การเปลี่ยนแปลงการบริหารความ เปลี่ยนแปลงนั้นเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์สิ่งที่ผู้นำต้องมีก็คือร่างพิมพ์เขียวสู่การเปลี่ยนแปลง เพื่อเป็นแผนแม่บทสำหรับ การเปลี่ยนแปลงทั้งด้านอารมณ์ ทักษะกระบวนการและการใช้เทคโนโลยี ฯลฯ หากเรามีแบบแผนที่ดี ซึ่งถูกวางอย่างมีระบบ การพัฒนาให้เจริญก้าวหน้าจะต้องอาศัยปัจจัยหลากหลาย ด้านการดำเนินชีวิตใน ยุคดิจิทัลมีการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ การเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีอยู่ตลอดเวลา ถือว่าเป็นยุคเปลี่ยนผ่านมาสู่ยุคดิจิทัล ดังนั้นควรใช้ 3 แนวทางในการพัฒนาบุคลากรขององค์การในยุค ดิจิทัล ประกอบด้วย การบริหาร กระบวนการพัฒนาบุคลากรและการพัฒนาอาชีพ องค์การต่าง ๆ อยู่ในสภาพที่ได้รับแรงผลักดันจากสภาพแวดล้อมภายในและภายนอก เช่น การพัฒนาอาชีพของคนใน ชุมชนเพิ่มมากขึ้น การพยายามตอบสนองความต้องการ การอำนวยความสะดวก ในการเรียนรู้ของ องค์การหรือประเด็นจริยธรรมและธรรมาภิบาลในชุมชน ผู้นำชุมชนจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะ เตรียมความพร้อมเกี่ยวกับบทบาทการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคดิจิทัลผลกระทบการเปลี่ยนแปลง ต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อให้ทันกระแสการเปลี่ยนแปลง เช่น การพัฒนานำเทคโนโลยีมาปรับ ใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดใน เรื่องของการบริหารชุมชน บริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ แห่งความสุขและความยั่งยืนจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสร้างผลงานที่จับต้องได้และเป็นรูปธรรมเพื่อ สร้างภาพความสำเร็จ เป็นแรงขับเคลื่อนให้เกิดแรงบันดาลใจ ก้าวข้ามแรงต้านของการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

ชุมชนบ้านกระเจาตั้งอยู่ในพื้นที่ขนาดประมาณ 3,761 ไร่ โดยหมู่บ้านหมู่ที่ 7 มีครัวเรือนทั้งหมด 147 ครัวเรือน ประชากรในหมู่บ้านประกอบด้วยประชากรชาย 209 คน และประชากรหญิง 230 คน รวมประชากรทั้งหมด 439 คน ชุมชนแห่งนี้มีรูปแบบการบริหารจัดการโดยผู้นำที่มีประสิทธิภาพและ เป็นที่ยอมรับ ทั้งในด้านการประสานงานร่วมกับชาวบ้าน การส่งเสริมการพัฒนาผลผลิตของชุมชน รวมถึงการสร้างควมสามัคคีในชุมชน ซึ่งล้วนเป็นผลจากภาวะผู้นำที่แข็งแกร่งและมีวิสัยทัศน์ที่ก้าวไกล นอกจากนี้ผู้นำชุมชนยังได้รับรางวัล “สิงห์ทอง” และเข็มเชิดชูเกียรติในฐานะชุมชนที่มีการพัฒนาโดดเด่น เป็นเครื่องยืนยันถึงประสิทธิภาพในการบริหารจัดการของผู้นำในพื้นที่นี้

จากบริบทและความสำคัญดังกล่าว ทำให้การศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำชุมชนสู่ความยั่งยืนกลายเป็นประเด็นที่น่าสนใจยิ่ง ภาวะผู้นำชุมชนที่ประสบความสำเร็จมีลักษณะสำคัญอยู่ที่วิสัยทัศน์กว้างไกล ความสามารถในการบริหารจัดการ และการตัดสินใจอย่างมีความรับผิดชอบ ซึ่งผู้นำสามารถรับมือกับปัญหา ค้นหาแนวทางแก้ไข และตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพเพื่อนำพาชุมชนไปสู่เป้าหมายที่กำหนด การพัฒนาภาวะผู้นำจึงเป็นกระบวนการที่มีอิทธิพลสูงต่อการบรรลุเป้าหมายของกลุ่ม โดยประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ เช่น ความไว้วางใจในตัวผู้นำ ความเชื่อมั่นในวิสัยทัศน์และทักษะในการบริหาร ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความน่าเชื่อถือแก่ชุมชนในบริบทนี้ ภาวะผู้นำจึงถือเป็นกุญแจสำคัญในการสร้างความไว้วางใจและความเชื่อมั่นให้เกิดขึ้นในหมู่สมาชิกชุมชน ซึ่งจะช่วยให้สามารถพัฒนาไปในทิศทางที่สอดคล้องกับกรอบนโยบายและแผนการพัฒนาที่ยั่งยืน การพัฒนาชุมชนบ้านกระเจา ตำบลลำดวน จึงเป็นตัวอย่างสำคัญของการนำภาวะผู้นำมาประยุกต์ใช้เพื่อสร้างความเข้มแข็งและสร้างการพัฒนาที่มีความยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

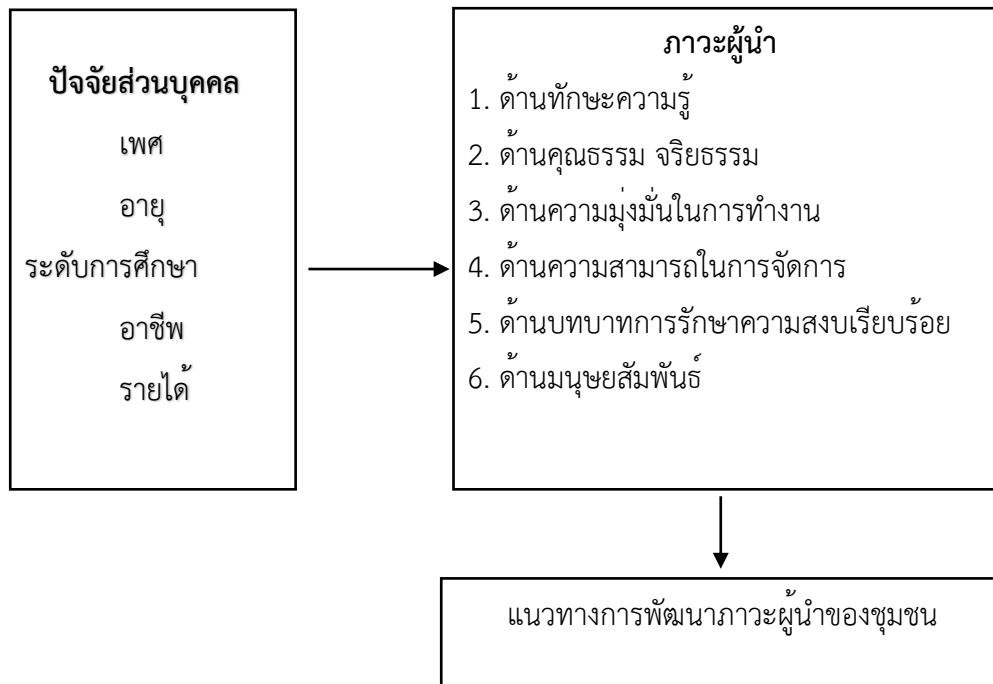
1. เพื่อศึกษาระดับศักยภาพภาวะผู้นำของผู้นำชุมชนบ้านกระเจา ตำบลลำดวน อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของชุมชนบ้านกระเจา ตำบลลำดวน อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องการพัฒนาภาวะผู้นำด้านการพัฒนาชุมชนสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ดังนี้

1. ด้านการเป็นผู้นำและภาวะผู้นำใช้แนวคิดของ (จินตวีร์ เกษมสุข, 2556)
 - 1) ด้านทักษะความรู้
 - 2) ด้านคุณธรรม จริยธรรม
 - 3) ด้านความมุ่งมั่นในการทำงาน
 - 4) ด้านความสามารถในการจัดการ
 - 5) ด้านบทบาทการรักษาความสงบเรียบร้อย
 - 6) ด้านมนุษยสัมพันธ์

กรอบแนวคิดวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดครัวเรือนเป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยมีทั้งหมด 147 ครัวเรือน ครัวเรือนละ 1 คน กลุ่มเป้าหมายในการสัมภาษณ์จำนวน 5 คน ได้แก่ ผู้นำชุมชน คณะกรรมการหมู่บ้าน ตัวแทนฝ่ายปกครอง ตัวแทนฝ่ายองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ตัวแทนประชาชน

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

1. ตัวแปรต้น ได้แก่ ด้านปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้
2. ตัวแปรตาม ได้แก่ 1. ด้านทักษะความรู้ 2. ด้านคุณธรรม จริยธรรม 3. ด้านความมุ่งมั่นในการทำงาน 4. ด้านความสามารถในการจัดการ 5. ด้านบทบาทการรักษาความสงบเรียบร้อย และ 6. ด้านมนุษยสัมพันธ์

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ลักษณะเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1.1 แบบสอบถาม

เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำด้านการพัฒนาชุมชนสู่การ

พัฒนาที่ยั่งยืนชุมชนบ้านกระเจา ตำบลลำดวน อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ โดย ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามที่เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ โดยมีลักษณะเป็นคำถามแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำด้านการพัฒนาชุมชนสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนชุมชนบ้านกระเจา ตำบลลำดวน อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ทั้งหมด 6 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านทักษะความรู้ 2. ด้านคุณธรรม จริยธรรม 3. ด้านความมุ่งมั่นในการทำงาน 4. ด้านความสามารถในการจัดการ 5. ด้านบทบาทการรักษาความสงบเรียบร้อย 6. ด้านมนุษยสัมพันธ์ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยแบ่งระดับความพึงพอใจเป็น 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด จำนวน 18 ข้อคำถาม

ตอนที่ 3 ข้อคิดเห็น/ข้อเสนอแนะ

1.1 แบบสัมภาษณ์

เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของชุมชนเป็นลักษณะคำถามปลายเปิด ประกอบด้วยคำถาม 6 ส่วน ได้แก่ 1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ 2) ความเข้าใจเกี่ยวกับภาวะผู้นำและการพัฒนาที่ยั่งยืน 3) การพัฒนาภาวะผู้นำของชุมชน 4) อุปสรรคและความท้าทาย 5) การมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากภายนอก 6) มุมมองต่ออนาคตต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

2. ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม

2.1 ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำด้านการพัฒนาชุมชนสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนหลักการ แนวคิด ทฤษฎี เอกสาร บทความ วารสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำด้านการพัฒนาชุมชนสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ชุมชนบ้านกระเจา ตำบลลำดวน อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อรวบรวมเป็นข้อมูลในการกำหนดขอบเขตหรือกรอบในการสร้างเครื่องมือให้เหมาะสมกับบริบทขององค์การ

2.2 วิเคราะห์หลักการ แนวคิด ทฤษฎี เอกสาร บทความ วารสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสร้างแบบสอบถามเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำด้านการพัฒนาชุมชนสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนชุมชนบ้านกระเจา ตำบลลำดวน อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์

2.3 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาการวิจัย เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง และให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขให้แบบสอบถามมีความสมบูรณ์

2.4 ดำเนินการขอความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่านเพื่อนำเครื่องมือดังกล่าวมาหาดัชนีความสอดคล้อง (IOC : Index of item objective congruence)

2.5 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ จำนวน 30 คน เพื่อทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม สามารถเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้

2.6 นำผลที่ได้จากการทดสอบมาหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ของครอนบาค ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.92

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

การวิเคราะห์ข้อมูลและการหาค่าสถิติในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ มาประกอบวัดค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วย การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา **การตีความข้อมูล (Data Interpretation)** อธิบายความหมายและความสำคัญของข้อมูล วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งหรือหมวดหมู่ เพื่อเข้าใจผลกระทบหรือนัยที่มีต่อการวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำด้านการพัฒนาชุมชนสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน กรณีศึกษาชุมชนบ้านกระเจา ตำบลลำดวน อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์ สรุปผลตามตารางการวิจัย ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาศักยภาพภาวะผู้นำด้านการพัฒนาชุมชนสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน กรณีศึกษาชุมชนบ้านกระเจา ตำบลลำดวน อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนและร้อยละ ของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
เพศ	147	100.0
ชาย	52	35.4
หญิง	95	64.6
อายุ		
ไม่เกิน 20 ปี	–	–
21 – 40 ปี	17	11.6
41 – 60 ปี	60	40.8
60 ปีขึ้นไป	70	47.6
ระดับการศึกษา		
ระดับประถมศึกษา	116	78.9

ตารางที่ 1 ต่อ

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
ระดับมัธยมศึกษา	22	14.9
ระดับปริญญาตรี	-	-
สูงกว่าปริญญาตรี	9	6.1
อาชีพ		
เกษตรกร	89	60.54
รับจ้างทั่วไป	24	16.32
รับราชการ	5	3.42
พนักงานวิสาหกิจ	3	2.04
ธุรกิจส่วนตัว	2	1.36
นักเรียน/นักศึกษา	-	-
อื่น ๆ	24	16.32
รายได้		
ไม่เกิน 5,000 บาท	83	56.5
5,001-10,000 บาท	48	32.6
10,001-15,000 บาท	13	8.8
15,001-20,000 บาท	1	0.7
20,001-25,000 บาท	1	0.7
25,001 ขึ้นไป	1	0.7

จากตารางที่ 1 พบว่า ประชากรผู้ตอบแบบสอบถามมีสถานภาพ ดังนี้

ด้านเพศ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 95 คน คิดเป็นร้อยละ 64.6 และเพศชาย จำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 35.4

ด้านอายุ พบว่า ส่วนใหญ่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 70 คน คิดเป็นร้อยละ 47.6 รองลงมาอายุ 41-60 ปี จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 40.8 และอายุ 21-40 ปี จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 11.6

ด้านระดับการศึกษา พบว่า ระดับประถมศึกษา จำนวน 116 คน คิดเป็นร้อยละ 78.9 รองลงมา ระดับมัธยมศึกษา จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 14.9 และสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 6.1

ด้านอาชีพ พบว่า เกษตรกร จำนวน 89 คน คิดเป็นร้อยละ 60.54 รองลงมา รับจ้างทั่วไป จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 16.32 อื่น ๆ จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 16.32 รับราชการ จำนวน 5

คน คิดเป็นร้อยละ 3.42 พนักงานวิสาหกิจ จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 2.04 และธุรกิจส่วนตัว จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 1.36

ด้านรายได้ พบว่า ไม่เกิน 5,000 บาท จำนวน 83 คน คิดเป็นร้อยละ 56.5 รองลงมา 5,001–10,000 บาท จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 32.6 10,001–15,000 บาท จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 8.8 15,001–20,000 บาท จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.7 20,001–25,000 บาท จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.7 และ 25,001 ขึ้นไป จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.7

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความพึงพอใจต่อผู้นำในการบริหารพัฒนาชุมชน

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การแปลผล และการจัดอันดับ ความพึงพอใจต่อผู้นำรายด้าน

ความพึงพอใจต่อผู้นำรายด้าน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านทักษะความรู้	4.98	.156	มากที่สุด
2. ด้านคุณธรรมจริยธรรม	4.97	.163	มากที่สุด
3. ด้านความมุ่งมั่นในการทำงาน	4.98	.149	มากที่สุด
4. ด้านความสามารถในการจัดการ	4.99	.116	มากที่สุด
5. ด้านบทบาทในการรักษาความสงบเรียบร้อย	4.97	.169	มากที่สุด
6. ด้านมนุษยสัมพันธ์	4.98	.156	มากที่สุด
รวม	4.98	3	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า ความพึงพอใจต่อผู้นำรายด้าน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 6 ข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านความสามารถในการจัดการ ($\bar{X}$ = 4.99, S.D. = .116) ด้านความมุ่งมั่นในการทำงาน ($\bar{X}$ = 4.98, S.D. = .149) ด้านทักษะความรู้ ($\bar{X}$ = 4.98, S.D. = .156) ด้านมนุษยสัมพันธ์ ($\bar{X}$ = 4.98, S.D. = .156) ด้านคุณธรรมจริยธรรม ($\bar{X}$ = 4.97, S.D. = .163) และด้านการรักษาความสงบเรียบร้อย ($\bar{X}$ = 4.97, S.D. = .169) ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำด้านการพัฒนาชุมชนสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ของชุมชนบ้านกระเจา ตำบลลำดวน อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำด้านการพัฒนาชุมชนสู่การพัฒนา หลักการที่สำคัญในการทำงาน คือครองตน ครองคน ครองงาน ผู้นำต้องเป็นบุคคลตัวอย่าง ปฏิบัติตนตามคุณธรรมจริยธรรมให้ความเสมอภาคสร้างความศรัทธาสร้างความสามัคคีในชุมชน การบริหารงานที่นำพาชาวบ้านและหมู่บ้านไปสู่จุดหมายเดียวกันได้นั้นต้องให้ความสำคัญกับชาวบ้านโดยมีการใช้งานให้เหมาะสมกับความสามารถ ดังคำที่กล่าวว่า “Put the right man on The right job.” โดยมีหลักการที่สำคัญ ดังนี้ ได้แก่ ด้านทักษะความรู้ คือกระตือรือร้นในการเรียนรู้เพิ่มพูนทักษะเพิ่มเติมโดยเฉพาะยุคปัจจุบันเทคโนโลยีต้องมีการศึกษาการเรียนรู้เพื่อให้ทันยุคทันสมัยเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับประชาชน ด้านคุณธรรมจริยธรรม คือยึดตนเองพึงปฏิบัติตนให้เป็นบุคคลตัวอย่างที่ดี เหมาะสมกับคำว่าผู้นำ จะต้องปฏิบัติตามหลักคุณธรรมจริยธรรม ด้านความมุ่งมั่นในการทำงาน คือมีความขยันหมั่นเพียรในการทำงานไม่ว่าการทำงานนั้นจะไม่ได้ส่งผลประโยชน์แก่ตนเป็นการส่วนตัวแต่ปฏิบัติงานเพื่อส่วนรวม เป็นผู้รักงานรู้หน้าที่ตนมีหน้าที่รับผิดชอบอยู่จะต้องเอาใจใส่ ความสามารถในการทำกิจการงานมุ่งมั่นที่จะทำงานในหน้าที่รับผิดชอบหรือกิจการงานอาชีพของตนให้สำเร็จเรียบร้อยอยู่เสมอ ด้านความสามารถในการจัดการ คือมีการวางแผนการประสานงานของคนในชุมชนและสามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ เป็นทั้งผู้นำและผู้ตาม รับฟังความคิดเห็นที่หลากหลายเพื่อนำมาพัฒนาสิ่งที่ดีแก่ชุมชน ด้านบทบาทการรักษาความสงบเรียบร้อย คืออำนวยความสะดวกในการดำเนินชีวิตร่วมกันในชุมชน มีการกำหนดกฎระเบียบเพื่อเป็นสิ่งที่ควรประพฤติร่วมกันในชุมชนอย่างเคร่งครัด และด้านมนุษยสัมพันธ์ คือเป็นผู้มีบุคลิกภาพที่ดีวางตัวในฐานะที่เหมาะสม ให้ความเคารพนับถือผู้คนไม่ว่าจะอยู่ตำแหน่งที่ต่ำกว่า หรือสูงกว่า และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีสามารถปรับตัวเข้ากับคนในชุมชนได้ ทำให้เกิดการสร้างความศรัทธาและความสามัคคีให้กับชุมชนเพื่อทำให้เกิดความไว้วางใจ เปิดโอกาสให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ให้ความเสมอภาคในชุมชน ทุก ๆ ช่วงวัย ตั้งแต่เด็ก เยาวชน วัยทำงานตลอดจนถึงวัยผู้สูงอายุ ให้การผลักดันในส่งเสริมสร้างกลุ่มอาชีพในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาไปในแนวทางอย่างยั่งยืน

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาพบว่าแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำด้านการพัฒนาชุมชนสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน กรณีศึกษาชุมชนบ้านกระเจา ตำบลลำดวน อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์ สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. แบบสำรวจความพึงพอใจต่อผู้นำในการบริหารพัฒนา ผู้นำชุมชนบ้านกระเจา ตำบลลำดวน อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เพราะ ผู้นำชุมชนบ้านกระเจา ตำบลลำดวน อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ได้ดำเนินการสนับสนุนการจัดโครงการฝึกอบรมต่าง ๆ เพื่อพัฒนา ส่งเสริมและสนับสนุนประชากรใน

ชุมชน ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลอยู่เสมอ ผู้นำชุมชนบ้านกระเจา ควรปลูกฝังจิตสำนึกการเรียนรู้พัฒนา รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนคนในชุมชนให้รู้จักสามัคคี ยึดหลักคุณธรรมจริยธรรม เปิดโอกาสให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรม ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ สุวนิต ทูลประโคน (2560) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ความต้องการด้านการพัฒนาชุมชนของประชาชนในเขตพื้นที่หนองบอน อำเภอประโคนชัยจังหวัดบุรีรัมย์ ผลการศึกษาพบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

1.1 ด้านทักษะความรู้ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความพึงพอใจต่อผู้นำในการบริหารพัฒนา ชุมชนบ้านกระเจา ตำบลลำดวน อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เพราะ ผู้นำของท่านมีความเข้าใจในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนได้เป็นอย่างดีผู้นำยอมรับปัญหาที่เกิดขึ้น ไม่ละเลย เข้าใจปัญหาพร้อมที่จะรับมือในการไกล่เกลี่ยปัญหาที่เกิดขึ้น และการแก้ไขมีการกำหนดทางเลือกในการแก้ไขปัญหาเสมอ สอดคล้องกับกฤษฎณ์ รุยาพร (2564 :15) ที่ได้กล่าวไว้ว่า การสร้างความเป็นเลิศขององค์กรความรู้ในการเปลี่ยนแปลงเมื่อเราสามารถสแตนท์เครื่องสร้างแรงส่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการขับเคลื่อนในขั้นต่อไปนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องวางระบบ และรูปแบบของการเรียนรู้พัฒนา ขยายผลเพื่อจะสามารถรวบรวมนวัตกรรมของการเปลี่ยนแปลงให้กลายเป็นความรู้ที่เป็นเลิศอย่างแท้จริง ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับ นิภา โตสารเดช (2557) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาพัฒนาสู่ความความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในองค์การบริหารส่วนจังหวัดบุรีรัมย์ อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการศึกษาพบว่า ด้านทักษะความรู้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก

1.2 ด้านคุณธรรมจริยธรรม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความพึงพอใจต่อผู้นำในการบริหารพัฒนา ชุมชนบ้านกระเจา ตำบลลำดวน อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เพราะ ผู้นำของท่านมีความเท่าเทียมเสมอภาค ไม่แบ่งแยกพรรคพวก ผู้นำของท่านมีความยุติธรรม และผู้นำของท่านมีความสุจริต และโปร่งใส ในการดำเนินงานหรือกิจกรรมใด ๆ ก็ตาม ผู้นำจักต้องมีความคิด การตัดสินใจที่เป็นกลาง ซื่อสัตย์และยุติธรรมเสมอไม่มีการแบ่งพรรคแบ่งฝ่ายเพื่อผลประโยชน์ของตน คำนึงถึงส่วนร่วมเสมอ สอดคล้องกับ จักรี ศรีจารุเมธีญาณ และพระณัฏฐา วทฺฒโน (2560 : 519-523) ที่ได้กล่าวไว้ว่า ผู้นำชุมชนและคนในชุมชนจะต้องมีคุณธรรมจริยธรรม คือ ความโอบอ้อมอารี เป็นที่ยอมรับในชุมชน ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับ นิภา โตสารเดช (2557) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาพัฒนาสู่ความความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในองค์การบริหารส่วนจังหวัดบุรีรัมย์ อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการศึกษาพบว่า ด้านคุณธรรมจริยธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก

1.3 ด้านความมุ่งมั่นในการทำงาน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความพึงพอใจต่อผู้นำในการบริหารพัฒนา ชุมชนบ้านกระเจา ตำบลลำดวน อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เพราะ ผู้นำของท่านยึดหลักเหตุ และผลในการทำงาน และผู้นำของท่านมีวิสัยทัศน์ในการทำงาน ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ในการวางระบบแผนงานทำให้การดำเนินงานนั้นนำพาองค์กรไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดี และการวางแผนงานที่ดีนั้นจะทำให้ผลผลิตที่ได้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ได้วางไว้

สอดคล้องกับ จักรี ศรีจารุเมธีญาณ และพระณัด วฑฒโน (2560 : 519-523) ที่ได้กล่าวไว้ว่า ผู้นำชุมชนจะต้องมีความมุ่งมั่นในการทำงานเพื่อพัฒนาชุมชนสามารถนำพาคนในชุมชนไปสู่การพัฒนาที่ดีได้ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับ นิภา โตสารเดช (2557) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาพัฒนาสู่ความความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในองค์การบริหารส่วนจังหวัดบุรีรัมย์ อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการศึกษาพบว่า ด้านความมุ่งมั่นในการทำงาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก

1.4 ด้านความสามารถในการจัดการ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความพึงพอใจต่อผู้นำในการบริหารพัฒนา ชุมชนบ้านกระเจา ตำบลลำดวน อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เพราะ ผู้นำของท่านเป็นที่พึ่งพาของคนในชุมชนได้ ความสามารถที่ช่วยให้คุณกลายเป็นผู้นำจงใจ สร้างแรงบันดาลใจ จัดระเบียบ กำหนดเวลา วางแผนงานและงบประมาณ และแก้ไขปัญหาได้อย่างดีเยี่ยม สอดคล้องกับ ชัยเสฏฐ์ พรหมศรี (2557 : 95-108) ที่ได้กล่าวไว้ว่า ผู้นำควรมีความสามารถในการจัดการ คือมีรูปแบบสั่งการ รูปแบบการสอนงาน รูปแบบการมีส่วนร่วม และรูปแบบการมอบหมายงาน สามารถจัดการได้อย่างเหมาะสมภายใต้ ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวไม่สอดคล้องกับ สุวนิต ทูลประโคน (2560) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ความต้องการด้านการพัฒนาชุมชนของประชาชนในเขตพื้นที่ในหนองบอน อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการศึกษาพบว่า ด้านความสามารถในการจัดการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก

1.5 ด้านบทบาทการรักษาความสงบเรียบร้อย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความพึงพอใจต่อผู้นำในการบริหารพัฒนา ชุมชนบ้านกระเจา ตำบลลำดวน อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เพราะ ผู้นำของท่านอำนวยความสะดวกในการดำเนินชีวิตร่วมกันในชุมชน และผู้นำชุมชนมีการกำหนดกฎ ระเบียบ เพื่อป้องกันการเกิดเหตุร้ายในชุมชนภาวะความเป็นอยู่ของประชาชนที่อยู่ร่วมกันในสังคม โดยมีความปลอดภัยในชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สิน และในการดำเนินชีวิตโดยปกติสุข สอดคล้องกับ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (ม.ป.ป.:18-21) ที่ได้กล่าวไว้ว่า ความมั่นคงปลอดภัยอันตราย (security) ในชีวิตทรัพย์สินการคุกคามจากโรค และการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวไม่สอดคล้องกับ สุวนิต ทูลประโคน (2560) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ความต้องการด้านการพัฒนาชุมชนของประชาชนในเขตพื้นที่ในหนองบอน อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการศึกษาพบว่า ด้านบทบาทการรักษาความสงบเรียบร้อย โดยรวมอยู่ในระดับมาก

1.6 ด้านมนุษยสัมพันธ์ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความพึงพอใจต่อผู้นำในการบริหารพัฒนา ชุมชนบ้านกระเจา ตำบลลำดวน อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เพราะ ผู้นำของท่านเป็นบุคคลที่ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือ เป็นการอยู่ร่วมกันของมนุษย์เป็นหมู่เป็นคณะ หรือกลุ่มโดยมีการติดต่อสื่อสารกันระหว่างบุคคลระหว่างกลุ่มเพื่อให้ทราบความต้องการของแต่ละ บุคคลหรือกลุ่ม รวมไปถึงวิธีการจูงใจและประสานความต้องการของบุคคลและ กลุ่มให้ผสมผสานกลมกลืนกันตามระบบที่สังคมต้องการ สอดคล้องกับ จักรี ศรีจารุเมธีญาณ และพระณัด วฑฒโน (2560 : 519-523) ที่ได้กล่าวไว้ว่า การเป็นผู้นำชุมชนที่ดี ต้องอาศัยมนุษยสัมพันธ์ มีความเป็น

กันเองกับคนในชุมชนซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับ นิภา โตสารเดช (2557) ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง การศึกษาพัฒนาสู่ความความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในองค์การบริหารส่วนจังหวัดบุรีรัมย์ อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการศึกษาพบว่า ด้านมนุษยสัมพันธ์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

คณะผู้วิจัยเสนอแนะการนำผลวิจัยไปใช้ โดยพิจารณาจากข้อค้นพบแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำด้านการพัฒนาชุมชนสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน กรณีศึกษาชุมชนการกระเจา ตำบลลำดวน อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ในแต่ละด้านดังต่อไปนี้

1. ด้านทักษะความรู้ ผู้นำมีศักยภาพในการนำทักษะความรู้ที่มีมาปรับใช้ในการปฏิบัติงานโดยมีแนวทางการจัดอบรมเพื่อเพิ่มทักษะความรู้ที่สำคัญในทศวรรษที่ 21 เช่น การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการดำเนินงานให้เกิดความเชี่ยวชาญ

2. ด้านคุณธรรมจริยธรรม ผู้นำมีศักยภาพในการตัดสินใจอย่างสุจริต โปร่งใส ยุติธรรม โดยแนวทางการปฏิบัติตนนั้นต้องอยู่ในการ ครรลอง ครองธรรม เป็นวิถีแห่งการดำรงความถูกต้องและยุติธรรม

3. ด้านความมุ่งมั่นในการทำงาน ผู้นำมีศักยภาพในการสร้างแรงจูงใจในการทำงาน เพื่อการพัฒนาชุมชนให้ตรงตามเป้าหมาย โดยมีแนวทางการทำงานที่มีความคิดสร้างสรรค์ ยืดหยุ่น พร้อมเสริมสร้างทรัพยากรที่มีในชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์ เช่น การจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

4. ด้านความสามารถในการจัดการ ผู้นำนำศักยภาพมาจัดการการบริหารพัฒนาให้อยู่ตามระบบและขั้นตอนตามแผนงาน โดยมีแนวทางในการปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างอันควรประพฤติให้ความสำคัญในการส่งเสริมชาวบ้านในชุมชน ให้มีการตัดสินใจร่วมกัน และพร้อมรับฟังเสียงความต้องการของชาวบ้าน

5. ด้านบทบาทในการรักษาความสงบเรียบร้อย เพิ่มศักยภาพการควบคุม และจัดระเบียบชุมชน โดยมีแนวทางมาตรการที่ได้ตั้งไว้เพื่อร่วมกันปฏิบัติในการรักษาความปลอดภัย และประสานงานชาวบ้านช่วยกันสอดส่องดูแลเบื้องต้น เพื่อเพิ่มการรักษาความสงบเรียบร้อยในชุมชนอีกชั้น

6. ด้านมนุษยสัมพันธ์ ผู้นำมีศักยภาพที่ดีในเรื่องการควบคุมตนเอง การมีเหตุผล โดยมีแนวทางในการให้ความสำคัญกับชาวบ้านในชุมชนควรมีการสนับสนุนและให้กำลังใจคนในชุมชนเมื่อเจอเรื่องเดือดร้อน

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินกิจกรรมที่ผู้นำและคนในชุมชนได้เสนอตามความต้องการที่ส่งผลในเรื่องของการพัฒนาชุมชนอย่างหลากหลายรูปแบบ

2. ควรศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาชุมชน ส่งเสริมและต่อยอดเพื่อเพิ่มทักษะความรู้อาชีพ และรายได้ให้กับชุมชนมากยิ่งขึ้น เช่น การนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการประชาสัมพันธ์สถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญ และแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของคนในชุมชนสำหรับผู้สนใจเพื่อเพิ่มรายได้และยอดขายในชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- กฤษณ์ รุยาพร. (2564). ศาสตร์ผู้นำสู่ความยั่งยืน: 4 เสาหลักสร้างสุข ทุนใจไขความลับสู่ความสำเร็จ (พิมพ์ครั้งที่ 1). โรงพิมพ์วัชรินทร์ พี.พี.
- จักรี ศรีจารุเมธีญาณ และ พระณัด วฑูตโน. (2560). ภาวะผู้นำกับการพัฒนาชุมชน. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 6(ฉบับพิเศษ), 527-538.
- จินตวีร์ เกษมศุข. (2556). โครงการการใช้หลักการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน (วิทยานิพนธ์ระดับวิศวกรรมศาสตรบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีปทุม). สืบค้นจาก http://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Info/item/dc:69624
- ชัยเสฏฐ์ พรหมศรี. (2557). ภาวะผู้นำร่วมสมัย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ปัญญาชน.
- นิภา ไตรสารเดช. (2557). การศึกษาพัฒนาสู่ความความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในองค์การบริหารส่วนจังหวัดบุรีรัมย์ อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศาสตรบัณฑิต) มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 7 ฉบับปรับปรุง). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น จำกัด.
- พิเชษฐ์ วงศ์เกียรติขจร. (2562). แนวคิดใหม่ คุณสมบัติ 9 มิติ ของสุดยอดผู้นำแห่งอนาคต. สำนักพิมพ์เกรท ไอเดีย.
- มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. (ม.ป.ป.). การพัฒนาชุมชน. สืบค้นวันที่ 24 กรกฎาคม 2566
จาก https://archive.lib.cmu.ac.th/full/T/2559/edu60959yjn_ch2.pdf
- สุนิต ทูลประโคน. (2560). ความต้องการด้านการพัฒนาชุมชนของประชาชนในเขตพื้นที่หนองบอน อำเภอประโคนชัยจังหวัดบุรีรัมย์. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศาสตรบัณฑิต) มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์